

การพัฒนาเพื่อความยั่งยืนยุค 4.0 ตามหลักพุทธธรรม*

SUSTAINABLE DEVELOPMENT IN THE 4.0 ERA ACCORDING TO BUDDHIST PRINCIPLES

พนมเมฆพัฒน์¹ และ พระพินิจ ธีรภทฺโทพร²

Phanomphon Mekphat¹ and Phra Pinit Treeraputto²

¹⁻²มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ตาก

¹⁻²Mahachulalongkornrajavidyalaya University Tak Buddhist College, Thailand

Corresponding Author's Email: nuy2515@windowslive.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้ เป็นการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาเพื่อความยั่งยืนในยุค 4.0 จะเห็นได้ว่าการพัฒนาความยั่งยืนในยุค 4.0 เป็นการพัฒนาที่เน้นการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม อย่างไรก็ตาม ความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่รวดเร็วเกินไปอาจนำไปสู่ปัญหาทางสังคม ความเหลื่อมล้ำ และมีผลกระทบเชิงลบต่อสิ่งแวดล้อม ดังนั้นการบูรณาการหลักพุทธธรรมจึงเป็นแนวทางความสำคัญที่สามารถช่วยสนับสนุนก่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน หลักธรรม เช่น พรหมวิหาร 4 และไตรสิกขา เป็นแนวทางในการสร้างจริยธรรม ความรับผิดชอบต่อสังคม การเคารพสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความสงบสุขและความพึงพอใจ

การนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ในยุค 4.0 เน้นการสร้างสมดุลทางเศรษฐกิจและสังคม การพัฒนาคุณภาพชีวิตขององค์กรและหน่วยงานสามารถใช้หลักพุทธธรรมมาช่วยในการกำหนดกลยุทธ์และการตัดสินใจเชิงจริยธรรม เพื่อให้การพัฒนาในยุค 4.0 เพื่อมุ่งเน้นความยั่งยืนของทรัพยากรและความสมดุลในชีวิต อันนำไปสู่สังคมที่มีความสุขมั่นคงและยั่งยืน

คำสำคัญ : การพัฒนาที่ความยั่งยืน, ยุค 4.0, หลักพุทธธรรม

* Received 9 November 2024; Revised 27 November 2024; Accepted 26 December 2024

Abstract

This academic article is a study of sustainable development in the 4.0 era. It can be seen that sustainable development in the 4.0 era is a development that emphasizes the use of technology and innovation to drive the economy, society, and the environment. However, excessively rapid technological advancements may lead to social problems, inequality, and negative impacts on the environment. Therefore, the integration of Buddhist principles is an important approach that can help support sustainable development. Buddhist principles, such as the Four Divine Abodes and the Threefold Training, are guidelines for creating ethics, social responsibility, respect for the environment, and development based on peace and contentment. The application of Buddhist principles in the 4.0 era emphasizes creating economic and social balance.

The development of the quality of life of organizations and agencies can use Buddhist principles to help determine strategies and make ethical decisions in order for development in the 4.0 era to focus on the sustainability of resources and the balance of life, leading to a happy, stable, and sustainable society.

Keyword : Sustainable development, 4.0 era, Buddhist principles

บทนำ

ในยุคปัจจุบันที่เทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามามีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนสังคมและเศรษฐกิจ การพัฒนาประเทศจึงมุ่งเน้นไปสู่การสร้างสรรค์นวัตกรรมและเทคโนโลยีใหม่ ๆ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันในเวทีโลก อย่างไรก็ตาม การพัฒนาที่มุ่งเน้นแต่ผลผลิตทางเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียว อาจนำมาซึ่งผลกระทบด้านลบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคมในระยะยาว ปัญหาสิ่งแวดล้อมที่ทวีความรุนแรงขึ้น เช่น การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ มลพิษทางอากาศและน้ำ การสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพ รวมถึงความเหลื่อมล้ำทางสังคมที่

กว้างขึ้น เป็นสัญญาณเตือนให้เห็นถึงความจำเป็นในการปรับเปลี่ยนแนวทางการพัฒนาไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development) ที่คำนึงถึงทั้งมิติเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุล (รายงานขององค์กรกรีนพีซ, 2565)

การพัฒนาที่ยั่งยืนตามหลักพุทธธรรมเป็นแนวคิดที่ผสมผสานหลักการพัฒนาที่ยั่งยืนสมัยใหม่เข้ากับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา โดยเน้นการพัฒนาคนให้มีความรู้ความสามารถ และคุณธรรมควบคู่ไปกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสร้างสังคมที่เป็นธรรม หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เช่น การไม่เบียดเบียน การให้ การมีเมตตา และการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการแก้ไขปัญหาสังคมและสิ่งแวดล้อมได้อย่างมีประสิทธิภาพ (พระมหาจิรวัฒน์ กนตวณฺโณ, 2565)

แนวคิดสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเพื่อความยั่งยืนยุค 4.0 ตามหลักพุทธธรรม ได้แก่ เศรษฐกิจพอเพียง: แนวคิดของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ที่เน้นการดำเนินชีวิตอย่างสมดุลระหว่างความพอมี พอใช้ และความพอใจ การพัฒนาอย่างยั่งยืน: เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) ของสหประชาชาติ ที่มุ่งเน้นการแก้ไขปัญหาความยากจน สิ่งแวดล้อม และความเหลื่อมล้ำ สังคมแห่งการเรียนรู้: การสร้างสังคมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต และการพัฒนาศักยภาพของคนทุกคน เทคโนโลยีเพื่อสังคม: การนำเทคโนโลยีมาใช้ในการแก้ไขปัญหาสังคมและสิ่งแวดล้อม

การศึกษาในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจและวิเคราะห์แนวทางการนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาเพื่อความยั่งยืนในยุค 4.0 โดยเฉพาะในบริบทของประเทศไทย ผลการศึกษาคาดว่าจะสามารถนำเสนอแนวทางปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมสำหรับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกภาคส่วน ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ ภาคเอกชน หรือประชาชนทั่วไปในการร่วมกันสร้างสังคมที่ยั่งยืน การสร้างความเข้าใจ: เกี่ยวกับความเชื่อมโยงระหว่างหลักพุทธธรรมและการพัฒนาที่ยั่งยืน ให้เป็นการพัฒนาแนวคิด: เพื่อนำไปสู่การกำหนดนโยบายและมาตรการส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืน การสร้างแรงบันดาลใจ: ให้แก่บุคคลและองค์กรในการดำเนินงานเพื่อสังคม

ความหมายของการพัฒนา

การพัฒนาหมายถึง กระบวนการที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น ครอบคลุมทั้งในมิติของเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม โดยมีเป้าหมายเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนการพัฒนาหลายรูปแบบตั้งแต่การพัฒนาเศรษฐกิจที่มุ่งเน้นการเติบโตของรายได้ และการจ้างงาน ไปจนถึงการพัฒนาทางสังคมที่เน้นการลดความเหลื่อมล้ำและส่งเสริม

การศึกษา รวมถึงการพัฒนาเชิงสิ่งแวดล้อมที่ให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และการใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน การพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development) ตามคำนิยามของคณะกรรมการโลกว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา ได้รับการอธิบายไว้ในรายงานชื่อ Our Common Future ว่าเป็นการพัฒนาเพื่อตอบสนองความต้องการของคนรุ่นปัจจุบัน โดยไม่ทำให้คนรุ่นถัดไปต้องสูญเสียโอกาสหรือได้รับผลกระทบในการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ ความสำคัญของการพัฒนาที่ยั่งยืนคือการรักษาดุลยภาพระหว่างมิติทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม จิตใจ รวมถึงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ผ่านการจัดการที่มีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนในทุกขั้นตอนการพัฒนา (วราภรณ์ เชื้ออินทร์, 2555)

ยุค 4.0

Thailand 4.0 เป็นวิสัยทัศน์เชิงนโยบาย ที่เปลี่ยนเศรษฐกิจแบบเดิมไปสู่เศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม ซึ่งกว่าจะมาเป็น Thailand 4.0 ก็ต้องผ่าน 1.0 2.0 และ 3.0 กันมาก่อน

Thailand 1.0 ก็คือยุคของเกษตรกรรม คนไทยปลูกข้าว ปลูกสวน ปลูกไร่ เลี้ยงหมู เป็ด ไก่ นำผลผลิตไปขาย สร้างรายได้และยังชีพ

Thailand 2.0 ซึ่งก็คือยุคอุตสาหกรรมเบา ในยุคนี้นเรามีเครื่องมือเข้ามาช่วย เราผลิตเสื้อผ้า กระเป๋า เครื่องดื่ม เครื่องเขียน เครื่องประดับ เป็นต้น ประเทศเริ่มมีศักยภาพมากขึ้น

Thailand 3.0 (ซึ่งเป็นยุคปัจจุบัน) เป็นยุคอุตสาหกรรมหนัก เราผลิตและขายส่งออก เหล็กกล้า รถยนต์ แก๊สธรรมชาติ ปูนซีเมนต์ เป็นต้น โดยใช้เทคโนโลยีจากต่างประเทศ เพื่อเน้นการส่งออก

ในช่วงแรก Thailand 3.0 เติบโตอย่างต่อเนื่อง แต่ปัจจุบันกลับเติบโตเพียงแค่ 3-4% ต่อปีเท่านั้น ประเทศไทยจึงตกอยู่ช่วงรายได้ปานกลางมาเป็นเวลากว่า 20 ปีแล้ว ในขณะที่ทั่วโลกมีการแข่งขันที่สูงขึ้น เราจึงต้องเปลี่ยนสู่ยุค Thailand 4.0 เพื่อให้ประเทศไทยให้กลายเป็นกลุ่มประเทศที่มีรายได้สูง

ดังจะเห็นได้ว่า ยุค 4.0 หรือมักเรียกว่า การปฏิวัติอุตสาหกรรมครั้งที่ 4 หมายถึงยุคที่เทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามามีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และการดำเนินชีวิตของผู้คน โดยมุ่งเน้นการใช้เทคโนโลยีขั้นสูง เช่น ปัญญาประดิษฐ์ (AI) การวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) ระบบอัตโนมัติ (Automation) และอินเทอร์เน็ตของสรรพสิ่ง (IoT) ซึ่งทำให้

เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในทุกภาคส่วนของเศรษฐกิจและสังคม ยุคนี้มีจุดมุ่งหมายหลักในการเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน ลดต้นทุนการผลิต และพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดียิ่งขึ้น

ลักษณะสำคัญของยุค 4.0

1. เทคโนโลยีดิจิทัลและการเชื่อมต่อถึงกัน (Connectivity and Digitalization) เทคโนโลยีดิจิทัลทำให้การเชื่อมต่อระหว่างอุปกรณ์และระบบต่าง ๆ เป็นไปได้อย่างไร้ขอบเขต ข้อมูลที่เกิดขึ้นในทุกมิติของการใช้ชีวิตสามารถเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในวิธีการดำเนินธุรกิจและการจัดการอย่างชัดเจน

2. ปัญญาประดิษฐ์และระบบอัตโนมัติ (Artificial Intelligence and Automation) AI และระบบอัตโนมัติช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานและลดความผิดพลาดของมนุษย์ อุตสาหกรรมต่างๆ สามารถใช้หุ่นยนต์และ AI ในการผลิต การให้บริการลูกค้า และการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อการตัดสินใจอย่างรวดเร็วและแม่นยำ

3. การผลิตอัจฉริยะ (Smart Manufacturing) โรงงานอัจฉริยะในยุคนี้ใช้เทคโนโลยี IoT เพื่อเชื่อมต่อเครื่องจักรและอุปกรณ์ให้สามารถแลกเปลี่ยนข้อมูลแบบเรียลไทม์ ช่วยให้การผลิตเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ลดการใช้ทรัพยากร และควบคุมคุณภาพได้อย่างแม่นยำ

4. การวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data Analytics) Big Data ช่วยให้องค์กรสามารถเข้าใจและวิเคราะห์แนวโน้มต่าง ๆ ได้ดีขึ้น องค์กรสามารถใช้ข้อมูลเหล่านี้ในการคาดการณ์แนวโน้มการตลาด พฤติกรรมของผู้บริโภค และการบริหารทรัพยากร

5. เศรษฐกิจแบ่งปันและแพลตฟอร์มออนไลน์ (Sharing Economy and Online Platforms) แพลตฟอร์มออนไลน์ทำให้เกิดโมเดลธุรกิจใหม่ เช่น การใช้แพลตฟอร์มแบ่งปันรถ (เช่น Grab) ที่ทำให้ผู้บริโภคสามารถเข้าถึงสินค้าและบริการได้สะดวกขึ้น ธุรกิจออนไลน์ช่วยขยายตลาดและเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงลูกค้าได้ทั่วโลก

การพัฒนาเพื่อความยั่งยืนยุค 4.0 ตามหลักพุทธธรรม

ความยั่งยืนยุค 4.0 ตามหลักพุทธธรรม

ความยั่งยืนตามแนวพุทธ สำหรับการพัฒนาอาจกำหนดได้สามด้านดังนี้

1. ด้านพัฒนาคนให้มีปัญญา

ปัญญาคือความรู้ ปัญญา แปลว่า ความรอบรู้ ซึ่งปัญญานี้ก็มีอยู่ 2 ประเภท อันได้แก่

1. ปัญญาทางโลก คือความรู้ในเรื่องวิชาการต่างๆของชาวโลก
2. ปัญญาทางธรรม คือความรู้ในเรื่องการดำเนินชีวิต

ปัญญาทางโลกจะช่วยให้เราอยู่รอดในโลกได้อย่างสุขสบายไม่เดือดร้อน ส่วนปัญญาทางธรรมจะช่วยให้เรามีชีวิตอยู่ได้โดยมีความทุกข์น้อยที่สุดได้.

2. ปัญญาเกิดได้ จากการฟังหรืออ่าน จากการคิดพิจารณาและจากการปฏิบัติ เมื่อฟังหรืออ่านหนังสือที่มีประโยชน์ ก็เกิดความรู้ที่จำเอนมาได้ หรือถ้ารู้จักคิดพิจารณาให้ถี่ ก็เกิดความรู้ชนิดที่เป็นความเข้าใจได้ และถ้ามีการทดลองปฏิบัติจนบังเกิดผล ก็จะเกิดความเห็นแจ้ง (รู้แจ้งเห็นจริง)ซึ่งจัดเป็นความรู้สูงสุด

3. หลักการฟัง การพัฒนาปัญญาก็คือการสร้างปัญญาให้เจริญมากขึ้น ซึ่งการฟังรวมทั้งการอ่านตำราเพื่อให้เกิดปัญญานี้จะต้องอยู่ในหลักการต่อไปนี้

1. ตั้งใจฟัง(มีสมาธิขั้นใช้งาน)
2. ฟังหรืออ่านสิ่งที่เป็นสาระ
3. รู้จักแยกแยะเนื้อหา และสรุปใจความสำคัญ
4. ไม่มีอคติต่อผู้สอน(ไม่ลำเอียง)

5. หลักการคิดในการคิดที่จะให้เกิดปัญญานี้จะมีหลักการคิดดังนี้ คิดอย่างตั้งใจ(มีสมาธิขั้นใช้งาน) คิดในสิ่งที่เป็นสาระ คิดด้วยเหตุด้วยผล คิดอย่างเป็นระบบ และการปฏิบัติที่ทำให้เกิดปัญญา

การปฏิบัติที่ทำให้เกิดปัญญานั้น ก็แยกได้ 2 ทางคือ

1. ทางโลกก็คือการทดลองปฏิบัติทางวัตถุทั้งหลาย ซึ่งก็ทำให้นักวิทยาศาสตร์ค้นพบความจริงทางวัตถุจนสามารถตั้งเป็นทฤษฎีทางวัตถุทั้งหลายขึ้นมา

2. ทางธรรมก็คือการปฏิบัติศีล สมาธิ และปัญญา จนบังเกิดเป็นความรู้แจ้งเห็นจริงต่อชีวิตและต่อโลก

2.ด้านสังขารเพื่อชีวิต

"คนเราเมื่อมีลาภก็มีเสื่อมลาภ เมื่อมียศก็มีเสื่อมยศ เมื่อมีสุขก็มีทุกข์ เมื่อมีสรรเสริญก็มีนิินทา" เป็นของคู่กันมาเช่นนี้ จะไปถืออะไรกับปากมนุษย์ ถึงจะดีแสนดีมันก็ดี ถึงจะชั่วแสนชั่วมันก็ชัมนับประสาอะไร พระพุทธเจ้าผู้ประเสริฐเลิศยิ่งกว่ามนุษย์และเทวดายังมีมารผจญ ยังมีคนนิินทาตีเดียณ ปุณฺณอย่างเราจะรอดพ้นจากโลกธรรมดังกล่าวแล้วไม่ได้ ต้องคิดเสียว่า เขาจะดีก็ช่าง ชมก็ช่าง เราไม่ได้ทำอะไรให้เขาเดือดร้อนแก่ตัวเราแลคนอื่น เราจึงทำ เขาจะนิินทาว่าใส่ร้ายอย่างไรก็ช่างเขา บุญเราทำกรรมเราไม่สร้าง พยายามสงบกาย สงบวาจา สงบใจ จะต้องไปกังวลกลัวใครตีเดียณทำไม ไม่เห็นมีประโยชน์ เปลืองความคิดเปล่า ๆ

3.ด้านคนเป็นตัวอย่างที่ดี

ในพระพุทธศาสนา พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงตรัสหมวดธรรม หมวดหนึ่งเรียกว่าวุติธรรม แปลว่า ธรรมที่ทำให้เจริญ มีทั้งหมด 4 ข้อ

1. สปัปฺริสสังเสวะ แปลว่า คบสัตบุรุษ คือ “หาครูดีให้พบ” การเลือกครูดีนั้น ต้องพิจารณา 2 เรื่องใหญ่เป็นสำคัญ คือ ต้องพิจารณาจากการมีความรู้จริงและการมีนิสัยดีจริง เราจึงจะแน่ใจได้ว่าท่านจะสามารถสอนได้จริงทั้งในภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ เพราะครูคือต้นแบบ และต้นแบบเป็นสิ่งสำคัญ

2. สัทธัมมัสสวณะ แปลว่า ฟังธรรม คือ “ฟังคำครูให้ชัด” เมื่อเราได้พบครูดีแล้ว สิ่งสำคัญอันดับที่สองก็คือ ต้องฟังคำครูให้เข้าใจ อย่าให้ผิดพลาดคลาดเคลื่อนเพี้ยนความหมาย ฟังแล้วต้องได้ “คำจำกัดความ” ของเรื่องนั้นๆ ออกมาอย่างชัดเจนการให้คำจำกัดความ คือ การกำหนดความหมายที่ถูกต้องและชัดเจน ทั้งในทางทฤษฎีและทางปฏิบัติ เพื่อให้ครูและนักเรียน เกิดความเข้าใจที่ตรงกัน วิธีการหาคำจำกัดความแบบง่ายๆ ก็คือ การตั้งคำถามในเรื่องที่เรียนด้วยคำว่า “อะไร”

3. โยนิโสมนสิการะ แปลว่า ตริตรองธรรม คือ “ตรองคำครูให้ลึก” เมื่อเราได้พบครูดีแล้ว ได้ฟังคำครูชัดเจนแล้วแต่จะเข้าใจความรู้ของครูได้ลึกซึ้งมากน้อยแค่ไหนก็อยู่ที่การนำความรู้กลับมาไตร่ตรองให้ลึกซึ้ง การตรองคำครูให้ลึก คือ การไตร่ตรองให้เกิดความเข้าใจที่ถูกต้องถึงวัตถุประสงค์ของธรรมะในเรื่อง นั้นๆ วิธีการหาวัตถุประสงค์ก็ทำได้ง่ายๆ ด้วยการตั้งคำถามว่า “ทำไม”

4. ธัมมานุธัมมปฏิบัติ แปลว่า ปฏิบัติสมควรแก่ธรรม คือ “ทำตามครูให้ครบ” เมื่อเราหาครูดีพบแล้วฟังคำครูชัดเจนแล้วตรองคำครูอย่างลึกซึ้งแล้ว สิ่งที่ต้องทำให้ได้ก็คือต้องปฏิบัติจริงให้ได้เหมือนครูคนที่ได้ครูดีแล้วเอาดีไม่ได้ก็เป็นเพราะ “ทำตามคำครูไม่ครบ” เพราะ

ถ้าทำครบ ผลงานก็ต้องออกมาดีเหมือนที่ครูทำ วิธีการที่จะทำตามคำครูได้ครบนั้น มีทางเดียวก็คือ ต้องรับเอานิสัยที่ดีของครูมาเป็นนิสัยของตนให้ได้ ยิ่งถ้าเป็นเรื่องการเรียนธรรมะด้วยแล้ว ต้องเอานิสัยทุ่มชีวิตเป็นเดิมพันในการทำมาดีตามอย่างพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

จะเห็นได้ว่า “วุฒิธรรม 4 ประการ” คือขุมทรัพย์ทางปัญญาที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงมอบไว้ให้แก่พวกเรา เพื่อเป็นหลักในการเรียนรู้วิชาทั้งหลายไม่ว่าจะเป็นทั้งทางโลกและทางธรรมขอเพียงแต่พวกเราตั้งใจศึกษาให้ครบทั้งอะไร ทำไม อย่างไร และผลเป็นอย่างไร แล้วลงมือปฏิบัติอย่างเอาชีวิตเป็นเดิมพัน แล้วความสุขและความเจริญในชีวิตย่อมบังเกิดขึ้นตามมาทันที

สำหรับบุคคลต้นแบบของชาวพุทธสูงสุดก็คือพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เราจะพบว่าบุคลิกของชาวพุทธจะถอดแบบมาจากพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เพียงแต่ว่าเราได้ไม่ครบเราได้เพียงบางส่วน แต่ในภาพรวมกลายเป็นวัฒนธรรมของชาวพุทธ อย่างเช่นว่าทำไมพระพุทธศาสนาถึงไม่มีสงครามศาสนา มีแต่ความสงบสันติ เมื่อเราลองมองย้อนดูไปถึงพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจะเห็นสิ่งที่พระองค์ปฏิบัติ ที่พระองค์สอนเป็นอย่างนั้น เช่น พรหมจารี ทรงประชุมพระอรหันต์ 1,250 รูป ในวันมาฆบูชาท่านทรงให้โอวาทปาฏิโมกข์ ตอนหนึ่งในนั้นท่านทรงให้วิธีการในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาไว้ 6 ข้อ คือ

1. ไม่ว่าร้าย
2. ไม่ทำร้าย ไม่ล้างผลาญใคร
3. ให้สำรวมในพระปาฏิโมกข์
4. รู้ประมาณในโภชนาหาร
5. รักความสงบ สงัด
6. ประกอบความเพียร เน้นเรื่องการฝึกจิต

4. พรหมวิหาร 4 คือหลักธรรมสำคัญในพระพุทธศาสนาที่ใช้ในการพัฒนาจิตใจให้มีเมตตาและมีคุณธรรมในการปฏิบัติต่อผู้อื่น ซึ่งพรหมวิหาร 4 ประกอบด้วยคุณธรรม 4 ประการที่ช่วยให้ผู้ปฏิบัติสามารถดำรงชีวิตร่วมกับผู้อื่นได้อย่างสงบสุขและมีความสุขโดยพรหมวิหาร 4 มีดังนี้

1.เมตตา ความปรารถนาดีต่อผู้อื่น ต้องการให้ผู้อื่นมีความสุข ไม่ว่าจะเป็นการให้ความช่วยเหลือ ให้กำลังใจ หรือการคิดดีต่อผู้อื่นโดยไม่มีอคติ การมีเมตตาช่วยให้เกิดบรรยากาศที่อบอุ่นและความสัมพันธ์ที่ดีในสังคม

2.กรุณา ความปรารถนาให้ผู้อื่นพ้นจากความทุกข์ เป็นการแสดงออกถึงความใส่ใจเมื่อเห็นผู้อื่นมีความทุกข์ และการช่วยเหลือเท่าที่เราจะสามารถทำได้การมีกรุณาทำให้เรามีความพร้อมที่จะรับผิชอบและสนับสนุนผู้ที่ต้องการความช่วยเหลือ

3.มฤติตา ความยินดีเมื่อเห็นผู้อื่นได้รับความสำเร็จหรือความสุข การมีมฤติตาช่วยขจัดความอิจฉาริษยาและเปิดใจให้เราแสดงความคิดเห็นกับความสำเร็จของผู้อื่นซึ่งจะช่วยเสริมสร้างความสามัคคีและความสุขในการอยู่ร่วมกัน

4.อุเบกขา การวางใจเป็นกลาง ไม่ยินดีหรือยินร้ายต่อสถานการณ์ต่าง ๆ อย่างมีสติและมีเหตุผล การมีอุเบกขาทำให้เรารับรู้ความเปลี่ยนแปลงในชีวิตได้อย่างไม่หวั่นไหว และเข้าใจว่าสิ่งต่าง ๆ ล้วนเป็นไปตามธรรมชาติ การวางใจอย่างมีอุเบกขาทำให้จิตใจสงบและสามารถจัดการกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างมีปัญญา

จะเห็นได้ว่าพรหมวิหาร 4 ถือเป็นธรรมสำหรับการอยู่ร่วมกันในสังคมและช่วยสร้างความสามัคคีและความปรองดองในครอบครัว ชุมชน และองค์กร เมื่อนำหลักธรรมเหล่านี้มาใช้ในการปฏิบัติ จะช่วยให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดี มีความเอื้อเฟื้อ และสร้างสรรค์สังคมที่สงบสุข

5. ไตรสิกขา เป็นหลักการสำคัญในพระพุทธศาสนาที่ใช้ในการพัฒนาตนเองให้มีคุณธรรม ความรู้ และปัญญาอย่างสมดุล ประกอบด้วย 3 ส่วน ได้แก่ **ศีล** (ความประพฤติดีงาม) **สมาธิ** (การฝึกจิตให้มั่นคง) และ **ปัญญา** (ความรู้แจ้งในความจริง) โดยมีเป้าหมายเพื่อให้บุคคลสามารถดำเนินชีวิตอย่างมีสติสัมปชัญญะและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อตนเองและสังคมดังนี้:

1.ศีล เป็นการฝึกปฏิบัติเพื่อควบคุมกายและวาจาให้อยู่ในความถูกต้องดีงาม ศีลเป็นพื้นฐานสำคัญที่ช่วยให้คนไม่ทำสิ่งที่ก่อให้เกิดโทษหรือความเดือดร้อนต่อผู้อื่น การรักษาศีลช่วยให้เกิดความสงบสุขในสังคม และเป็นพื้นฐานในการพัฒนาจิตและปัญญา

2.สมาธิ เป็นการฝึกจิตให้มีสมาธิและมั่นคง เป็นเครื่องมือที่ช่วยควบคุมจิตใจให้อยู่ในสภาพสงบ ไม่ถูกรบกวนด้วยอารมณ์และสิ่งกระตุ้นภายนอก การฝึกสมาธิทำให้จิตใจมีพลังในการตัดสินใจและสามารถเห็นปัญหาอย่างชัดเจนและถูกต้อง

3.ปัญญา เป็นความรู้แจ้งที่เกิดจากการพิจารณาตามความจริง ปัญญานี้ช่วยให้เราเข้าใจธรรมชาติของชีวิตและความไม่เที่ยงของสิ่งต่างๆ ทำให้ไม่ยึดติดกับสิ่งที่เปลี่ยนแปลง และสามารถดำเนินชีวิตไปในทางที่เกิดประโยชน์อย่างแท้จริง

จะเห็นได้ว่าไตรสิกขาเป็นหลักสำคัญที่สามารถนำมาใช้ในการพัฒนาชีวิตและการจัดการงาน เพื่อให้เกิดความสมดุลและความสุขในทุกมิติ ไม่ว่าจะเป็นการจัดการในระดับบุคคลหรือการบริหารองค์กร

สรุป

การพัฒนาที่ยั่งยืนในยุค 4.0 นั้น แม้จะมีความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและนวัตกรรมมากมาย แต่ก็มีความท้าทายด้านจริยธรรมและผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม ดังนั้นการบูรณาการหลักพุทธธรรมจึงเป็นแนวทางที่สามารถเสริมสร้างความสมดุลและช่วยในการพัฒนาเทคโนโลยีเป็นไปอย่างมีคุณธรรม หลักธรรม เช่นไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา) และพรหมวิหาร 4 (เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา) ซึ่งสามารถนำมาใช้เพื่อเสริมสร้างการทำงานที่โปร่งใส มีจริยธรรม และการตัดสินใจที่คำนึงถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคมอย่างยั่งยืน จะเห็นได้ว่า ยุค 4.0 จึงไม่เพียงพอแค่เป็นยุคแห่งนวัตกรรมเทคโนโลยี แต่เป็นยุคที่เรียกร้องให้สังคมผสมผสานจริยธรรมในการใช้นวัตกรรมเทคโนโลยีเพื่อให้เกิดประโยชน์อย่างแท้จริงของมนุษย์

เอกสารอ้างอิง

- กมล ฉายาวัดนะ. 2549. บริหารคนและงานตามหลักการของพระพุทธเจ้า. นนทบุรี: ชบา พับลิชชิงเวิร์กส.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). (2539). การพัฒนาที่ยั่งยืน. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มูลนิธิโกมลคีมทอง.
- วรารักษ์ เชื้ออินทร์. (2555) แนวคิดการจัดการการศึกษาหลังปริญญาเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน. ขอนแก่น: ภาควิชาสัณยวิทยา คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- วันชัย สุขตาม. 2555. การพัฒนาทุนมนุษย์วิถีพุทธ ในยุค โลกาภิวัตน์. ใน วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์
- สุทธิดา ศิริบุญหลง. (2554). การพัฒนาแบบยั่งยืน : กระบวนการกระทำทางเศรษฐกิจ สังคม (metabolism) และการเปลี่ยนแปลงธรรมชาติเชิงสร้างสรรค์.